Jurnalul de Studii Juridice

JOURNAL OF LEGAL STUDIES

ISSN: 1841 – 6195 (print), ISSN: 2067 – 8509 (electronic)

Coverd in: CEEOL, Index Copernicus, Ideas, RePeC, EconPapers, Socionet

MONEY INTEREST

[DOBÂNDA LEGALA. ASPECTE COMPARATIVE]

Vladimir PALAMARCIUC

Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, 1, 2011, pp: 181-193

The online version of this article can be found at:

http://jls.upa.ro/

Published by:

Lumen Publishing House

On behalf of:

Legal Research Center of Petre Andrei University from Iasi

MONEY INTEREST

DOBÂNDA LEGALĂ. ASPECTE COMPARATIVE

Vladimir PALAMARCIUC [1]

Abstract

The circuit of the goods and money determine the economical development of the society. Environment of market economy contributes to the number of concluded contracts increasing, as a result, the number of money obligations. Money obligation represents the duty, of the legal or natural person, to transmit a certain sum of money to another person. If debtor breaches that obligation, legal provision settle specific consequences for such situations. These consequences are stipulated in article 619 Civil code of Republic of Moldova. This article provides that delay in payment of money obligations, means the debtor responsibility expressed in money interest. Provisions from art.619 CC of RM should be examined in relation with art.585 CC of RM, but it is necessary to distinguish these two regulations because each of them should be applied in separate way, because of their specific juridical nature. Same settlement we can find in legislation of different countries like Romania, Russia, Germany, etc. But each state has specific regulations and practice to assess the prejudice caused when money obligation is breached.

Keywords:

money interest – sum of money that debtor must pay when money obligation is breached.

[1] Vladimir PALAMARCIUC - Student an.IV, Faculatatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

Dezvoltarea economică a societăţii depinde foarte mult de circuitul mărfurilor, precum şi a capitalului. Evoluţia relaţiilor comerciale denotă accelerarea vitezei de circulaţie a banilor, ceea ce, la rîndul său, presupune că existenţa obligaţiilor pecuniare în circuitul civil este în creştere. Astfel, tot mai accentuat devine aspectul juridic al acestor relaţii sociale. Aceasta deoarece raporturile obligaţionale pecuniare generează anumite consecinţe juridice distincte prevăzute de lege. Una dintre aceste consecinţe o reprezintă dobânda legală.

Trecînd la analiza unor particularităţi teoretice şi practice a acestei categorii juridice, urmează să facem anumite delimitări conceptuale cu privire la esenţa şi natura acesteia.

Astfel, există două prevederi legale distincte cu privire la determinarea cuantumului dobînzii în dependenţă de esenţa raporturului juridic. Aceste prevederi sunt art.585 şi 619 Cod civ. al RM.

Art. 585 Cod civ. întitulat „Rata dobânzii" prevede că „În cazul în care, conform legii sau contractului, obligaţia este purtătoare de dobândă, se plăteşte o dobîndă egală cu rata de refinanţare a Băncii Naţionale a Moldovei dacă legea sau contractul nu prevede o altă rată." Prin rata de refinanţare urmează să înţelegem rata de bază a BNM, adică acea rată aplicată la principalele operatiuni de politică monetara pe termen scurt. Mai jos este prezentată evoluţia de oscilaţie a ratei de bază pentru anul 2009.[1]

Intrat în vigoare	Rata de bază (%)
20.01.2009	12.5
10.02.2009	11.0
19.05.2009	10.0
23.06.2009	9.0
24.07.2009	8.0
14.08.2009	7.0
08.09.2009	5.0

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

Dobânda prevăzută de articolul 585 Cod civ. are un caracter compensatoriu şi reprezintă o remunerație pentru folosirea capitalului acordată de către creditor debitorului. Ea se aplică în toate cazurile în care, conform legii sau contractului obligația, este purtătoare de dobândă. [2]

Printre situațiile în care legea stipulează că obligația este purtătoare de dobândă, şi se va aplica rata de refinanțare a Băncii Naționale a Moldovei, putem menționa vânzarea drepturilor litigioase, care în art.802 alin.1 stipulează: "În cazul în care un drept litigios a fost vândut, cel de la care se reclamă este eliberat dacă plăteşte cumpărătorului prețul vânzării, cheltuielile de vânzare şi **dobânda** pentru preț …". La fel şi în contractul de mandat art.1044 alin.2 prevede: "Dacă foloseşte pentru sine banii pe care trebuie să-i remită mandantului ori să-i utilizeze în favoarea acestuia, mandatarul va datora **dobânzi** din momentul cheltuirii banilor"; etc.

În plan comparativ putem evidenția prevederea din noul Cod civil din 2009 al României, nefiind încă în vigoare, care în art.752 alin.2 stipulează că atunci când sarcinile şi cheltuielile proprietarului au fost suportate de uzufructuar, nudul proprietar este obligat la rambursarea acestora, iar cand uzufructul este cu titlu gratuit, nudul proprietar datorează acestuia şi dobânda legală.

Totodată, reieşind din prevederea art.585 Cod civ., legea sau contractul pot prevedea o altă rată a dobânzii. Spre exemplu, art. 1224 alin.1 de la contractul de depozit bancar prevede: "Banca plăteşte deponentului o dobândă în mărimea şi în modul prevăzut de contract, iar în cazul în care contractul nu prevede mărimea dobînzii aceasta se determină în conformitate cu prevederile art. 619." Această trimitere la art.619 CC nu trebuie confundată cu esența articolului respectiv, deoarece, făcîndu-se trimitere, se stipulează doar modul de determinare a cuantumului dobînzii, ceea ce deloc nu înseamnă că această dobândă este şi o dobândă de întârziere, care are un regim juridic diferit. Prin urmare, prevederea din art.1224 alin.1 presupune doar un instrument de tehnică legislativă destinat să evite surplusurile textuale inutile, făcînd trimitere doar la modul de determinare a dobânzii.

Astfel, ținînd cont de tabelul prezentat mai sus, încercăm să exemplificăm situația prevederilor legale menționate. Aşadar, pentru perioada de 20.01.2009 – 10.02.2009 rata de bază era de 12.5%. La această rată se adaugă suma de 5 sau 9 %, în dependență dacă participă sau nu consumatorul la aceste raporturi. Deci, dacă contractul nu prevede mărimea dobânzii, conform exempulului menționat, aceasta va constitui 17.5 sau 21.5 %.

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

În exemplul redat mai sus se evidenţiază modalitatea de determinare a dobânzii pentru o obligaţie purtătoare de dobândă (depozit bancar), dar în cadrul căreia debitorul nu este în întârziere. Astfel, prevederea din art.1224 alin.1 CC, făcând trimitere la art.619, reprezintă doar un indiciu legal pentru determinarea mărimii dobânzii în cadrul acestui raport juridic.

Totodată nu este exclus, ca în cadrul unui alt raport juridic debitorul să fie în întârziere şi, prin urmare, să fie aplicată aceiaşi prevedere din art.619, dar deja nu în calitate de normă de corespondenţă la care doar se face trimitere pentru a determina cuantumul dobânzii într-un raport juridic contractual, dar în calitate de prevedere independentă care determină o modalitate a răspunderii civile.

Deci, art.619 are un regim juridic specific, aplicându-se doar în situaţia întârzierii debitorului în executarea obligaţiei pecuniare. Astfel, alin.1 al acestui articol stipulează că "Obligaţiilor pecuniare li se aplică dobânzi pe perioada întârzierii… " (sublin. Aut.). Prin urmare, pentru a se aplica prevederile acestui articol este necesar ca debitorul să fie în întârziere (art.617 CC). Faptul că în alin.1 şi 2 a art.619 se face trimitere la art.585 presupune acelaşi instrument de tehnică legislativă prin intermediul căruia doar se determină cuantumul dobânzii de întârziere, dar nu şi rata generală a dobânzii la obligaţiile purtătoare de dobândă.

Aşadar, urmează să se facă distincţie între esenţa dobânzii prevăzute la art.585 şi cea de la art.619 Cod civil. Astfel, în timp ce dobânda prevăzută de articolul 585 are o natură compensatorie şi constituie o remuneraţie pentru folosirea capitalului, dobânda prevăzută de art.619, pe lângă caracterul compensatoriu, presupune şi un caracter de sancţiune şi se aplică doar pentru perioada în care debitorul se află în întârziere, adică atunci cînd este încălcată executarea în termen a obligaţiei. La aplicarea art.585 nu există încălcare sau tardivitate în executarea obligaţiei. La fel se impune de a fi remarcat faptul că dobânda prevăzută de articolul 585 se aplică doar pentru obligaţiile care, conform legii sau contractului, sunt purtătoare de dobândă, iar dodânda prevăzută de art.619 se aplică tuturor obligaţiilor pecuniare neexecutate în termen. [3]

Totodată nu trebuie să punem semn de egalitate între obligaţia purtătoare de dobândă şi obligaţia pecuniară, căci obligaţia pecuniară nu este absolut necesar să fie şi purtătoare de dobândă, pe când obligaţia purtătoare de dobândă întotdeauna va fi o obligaţie pecuniară. Astfel, putem face concluzia că între aceste două categorii există relaţie de gen – specie, unde obligaţia pecuniară reprezintă genul, dar cea purtătoare de dobândă specia. Aşadar, spre exemplu, obligaţia prevăzută la vânzarea

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

drepturilor litigioase în art.802 care prevede că "cel de la care se reclama este eliberat dacă plăteşte cumpărătorului preţul vânzării, cheltuielile de vânzare şi dobânda pentru preţ…" constituie atît o obligaţie pecuniară cît şi purtătoare de dobîndă. Dar, spre exemplu, în contractul de împrumut (art. 867 – 874 CC) la fel există obligaţie pecuniară, de a restitui suma de bani împrumutată, dar aceasta nu este purtătoare de dobândă în sensul art.585, deoarece contractul de împrumut se prezumă a fi cu titlu gratuit.

Continuând analiza dobânzii de întîrziere, cuantumul acesteia este stabilit diferit în dependenţă de situaţia dacă participă sau nu consumatorii la aceste raporturi juridice. Astfel, conform alin.1 al art.619 Cod civ., dobânda de întîrziere reprezintă 5% peste rata dobânzii prevăzută la art.585 dacă legea sau contractul nu prevede altfel. Este admisă proba unui prejudiciu mai redus. Această prevedere este aplicabilă în cazul în care fie în calitate de debitor, fie în calitate de creditor participă consumatorul. Conform art.1 al Legii Nr. 105 din 13.03.2003 privind protecţia consumatorilor, [4] "consumator este orice persoană fizică ce intenţionează să comande sau să procure ori care comandă, procură sau foloseşte produse, servicii pentru necesităţi nelegate de activitatea de întreprinzător sau profesională". În acest sens trebuie să menţionăm că încheierea contractului de către consumator are drept scop satisfacerea necesităţilor personale, familiale sau casnice, contractul fiind încheiat cu o persoană care practică activitate de întreprinzător. În acest caz, dacă a fost cauzat un prejudiciu mai redus decît cel stabilit prin lege, urmează să se achite valoarea reală, adica redusă, a prejudiciului.

Conform alin.2 al art.619 CC, în cazul actelor juridice la care nu participă consumatorul, dobânda este de 9% peste rata dobânzii prevăzută la art.585 dacă legea sau contractul nu prevede altfel. Nu este admisă proba unui prejudiciu mai redus. Această prevedere legală se aplică raporturilor juridice între persoane fizice, între persoane juridice, precum şi în cazul relaţiilor între persoane fizice şi cele juridice care nu practică activitate de întreprinzător, adică atunci când nu participă consumătorul nici în calitate de debitor şi nici în calitate de creditor. În cadrul acestor raporturi nu este admisă proba unui prejuduciu mai redus. Totodată este posibil administrarea probelor care ar confirma provocarea unui prejudiciu mai mare. [5]

Trebuie subliniat faptul, calitatea de consumator în sensul Legii Nr. 105 din 13.03.2003 trebuie privită prin prisma statutului celeilalte părţi contractante, care trebuie să aibă calitatea de întreprinzător. Per a contrario, dacă vom considera persoanele fizice în raporturi juridice simple în calitate de consumatori, atunci ar trebui de aplicat şi toate

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

prevederile Legii Nr.105, cum ar fi cele cu privire la remedierea, înlocuirea, restituirea contravalorii produsului, serviciului necorespunzător, reducerea preţului (art.13 din Legea Nr.105), aplicarea penalităţilor (art.27 din Legea Nr.105) etc. Aşadar, reieşind din scopul legii, statut de consumator în raporturi între persoane fizice care încheie contract în vederea satisfacerii necesităţilor sale personale, familiale sau casnice (ex. Contract de vînzare-cumpărare, contract de schimb etc.), nu poate fi considerat ca atare, cel puţin cu referire la aplicarea prevederilor art.619 Cod civil.

În această ordine de idei este interesantă poziţia Judecătoriei Buiucani din municipiul Chişinău din 18.06.2010 [6] . În speţă D.I. s-a adresat în judecată cu o cerere prin care solicita încasarea dobînzii de întârziere din contul Întreprinderii individuale „C.V." în marime de 35 994 lei, invocând ca temei neexecutarea hotarârii Judecatoriei Buiucani din 02 decembrie 2007 referitoare la încasarea restanţei de plată salarială şi a despăgubirilor pentru reţinerea plăţii.

Instanţa a statuat că în cazul dat, este vorba de relaţii de muncă, nici una din părţi, neavând calitatea de consumator şi ca urmare, urmeaza a fi aplicate prevederile alin. 2 a art. 619 Cod civ. a RM – dobânda de 9% peste rata dobânzii prevăzută la art.585 (rata de refinanţare stabilită de BNM a RM).

Astfel, putem deduce că la determinarea cuantumului dobânzii de întârziere în dependenţă de participarea sau nu a consumatorilor trebuie avut în vedere raportul juridic în ansamblu şi complexitatea sa, fără a se rezuma la scopul individual a participantului la raportul juridic.

În aceeaşi ordine de idei alin.3 al art.619 CC, fiind aplicabil ambelor situaţii, prevăzute la alin.1 şi 2 al aceluiaşi articol, stipulează următoarele: "În cazul în care creditorul poate cere în alt temei juridic dobânzi mai mari, ele vor trebui plătite. Nu se exclude invocarea dreptului privind repararea unui alt prejudiciu." În acest sens, cu titlu de exemplu, poate fi menţionată prevederea din art.17 alin.6 al Legii Nr. 59 din 28.04.2005 cu privire la leasing [7] care stipulează: "Dacă nu restituie obiectul leasingului sau nu l-a restituit la timp, locatarul plăteşte locatorului, pentru perioada de întârziere, în mărimi duble toate ratele de leasing şi alte sume prevăzute de contractul de leasing." Deci, mărimile duble în caz de întârziere ar putea constitui o dobândă mai mare sau, ipotetic chiar mai mică decât cea prevăzută la alin.1 şi 2 al art.619 Cod civil.

Totodată, alin.3 art. 619 prevede că nu se exclude invocarea dreptului privind repararea unui alt prejudiciu. În acest sens acelaşi art.17 al Legii cu privire la leasing în alin.7 stipulează că "în cazul în care, pentru

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

nerestituirea la timp a obiectului leasingului, contractul de leasing prevede penalităţi, acestea vor fi percepute de la locatar în afara celor stipulate la alin.(6) dacă în contract nu este prevăzut altfel." Adică penalităţile pot fi încasate peste ratele în mărimi duble pentru întârzierea prevăzută în alin.6 al legii menţionate.

Alin.4 al art.619 Cod civ. stipulează că "dobânzile de întârziere nu se aplică la dobânzi". Această prevedere trebuie înţeleasă în sensul că dobânzile de întârziere nu se aplică nu numai la dobânzi de întârziere, dar şi la orice alte dobânzi contractuale sau legale, inclusiv celor prevăzute la art.585 Cod civil. Alin.4 art.619 sugerează ideea că nu numai dobânzile de întârziere nu se aplică la dobânzi, dar că şi orice dobândă (nu numai cea de întârziere) nu se aplică altor dobânzi dacă legea sau contractul nu prevede altfel. Asftel, putem formula regula generală că "dobânzile nu se aplică la dobânzi dacă legea sau contractul nu prevede altfel." În această ordine de idei propunem modificarea alin.4 al art.619 Cod civ., şi anume excluderea sintagmei „de întârziere". În rezultat alin.4 al art.619 se propune în următoarea redacţie "dobânzile nu se aplică la dobânzi dacă legea sau contractul nu prevede altfel."

Totodată, trebuie să subliniem că existenţa unor dobânzi contractuale sau legale nu înlătură posibilitatea aplicării dobânzii de întârziere asupra sumei datorate (capitalul). În acest sens propunem următorul exemplu: A.R. a dat lui B.C. cu titlu de împrumut 1000 lei. La data de 07.04.2009 B.C. urma să-i întoarcă lui A.R. atît suma de 1000 lei cît şi o dobândă de 10% din valoarea sumei. La data scadenţei B.C. nu a întors nici valoarea împrumutului, şi nici dobânda. Astfel, B.C. fiind în întîrziere, A.R. are dreptul de-a solicita dobînda de întârziere prevăzută de art.619 Cod civ. asupra sumei de 1000 lei. Din momentul în care B.C. este în întârziere, dobânda de 10% prevăzută de părţi în contract nu se răsfrînge asupra perioadei de întârziere, ci se va aplica dobânda de întârziere prevăzută de art.619 Cod civil. Această dobândă de întârziere urmează să se aplice doar sumei împrumutate (1000 lei), dar nu şi sumei datorate (1000 lei + 10%). În rezultat A.R. adresându-se în judecată are dreptul să pretindă 1000 lei + 10%, precum şi dobânda de întârziere asupra sumei împrumutate, calculată conform art.619 Cod civil.

Această concluzie reiesă din prevederea alin.4 art.619 Cod civ. conform căreia dobânzile de întârziere nu se aplică la dobânzi, precum şi din natura juridică diferită a dobânzii de întârziere şi a altor dobânzi.

În art. 1088 alin.1 Cod civ. rom. din 1864 este prevăzut pentru neexecutarea obligaţiilor "… care au de obiect o sumă oarecare, daunele-

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

interese pentru neexecutare nu pot cuprinde decît dobînda legală, afară de regulile speciale în materie de comerţ, de fidejusiune şi societate."

În literatură s-a făcut observaţia că textul art.1088 Cod civ.rom. este greşit cînd vorbeşte de daune-interese pentru neexecutare, în loc de a se referi la daunele care rezultă din întîrzierea executării obligaţiei. [8]

Trebuie să evidenţiem că expresia din alin.1 al art.1088 Cod civ. rom. „ ...daunele-interese pentru neexecutare nu pot cuprinde decît dobînda legală ...", are aspect juridic limitativ şi exprimă o evaluare a prejudiciului restricţionînd cuantumul acestuia doar la mărimea dobînzii legale. Totodată, după cum se afirmă în literatura de specialitate această prevedere reflectă doar regimul juridic contractual a reparării prejudiciului. [9]

În acest sens dorim să evidenţiem că în conformitate cu art.1 al Ordonanţei Guvernului României nr. 9/2000 [10] privind nivelul dobânzii legale pentru obligatii băneşti modificată prin Legea nr.356 din 18 iunie 2002 [11] "Părţile sunt libere să stabilească, în convenţii, rata dobânzii pentru întârzierea la plata unei obligaţii băneşti." Aşadar, perspicacitatea raţionamentului prevederilor ordonanţei la fel exprimă regimul contractual al dobînzii pentru întîrzierea executării obligaţiilor pecuniare. Aparent se evidenţiază o coliziune normativă, pe de o parte art.1088 alin.1 Cod.civ.rom prevede că daunele-interese pentru neexecutare unei obligaţii băneşti nu pot cuprinde decît dobînda legală, pe de altă parte Ordonanaţa nr.9/2000 stabileşte că părţile sunt libere să stabilească, în convenţii, rata dobânzii pentru întârzierea la plata unei obligaţii băneşti. În acelaşi timp ordonanţa limitează cuantumul dobînzii prevăzînd în art.3 alin.1 şi 3 că, dobânda legală se stabileste, în materie comercială, la nivelul dobânzii de referinţă a Băncii Naţionale a României, [...], În toate celelalte cazuri dobânda legalã se stabileste la nivelul dobânzii de referinţă a Băncii Naţionale a României, diminuat cu 20%. Reieşind din caracterul imperativ al prevederii din art.1088 alin.1 Cod.civ.rom., precum şi a celor privind nivelul dobânzii legale din art.3 alin.1 şi 3 din Ordonanţa nr.9/2000, putem concluziona că prevederea din art.1 a Ordonanţei nr.9/2000 se referă la posibilitatea părţilor de a stabili liber, în convenţii, rata dobânzii pentru întârzierea la plata unei obligaţii băneşti în mărimea cuantumului dobânzii legale existente, fără posibilitatea de a stabili o dobândă mai mare.

În altă ordine de idei urmează să evidenţiem poziţia autorului Ion Băcanu care pledează pentru eliminarea art.1 din Ordonanţă, unul din motive fiind argumentul că textul referindu-se exclusiv la întîrzierea în

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

plata unei obligaţii băneşti. Dacă, totuşi, textul este menţinut, propunerea ar fi următoarea formulare a conţinutului articolului „părţile sunt libere să stabilească, în convenţii, o dobîndă pentru obligaţiile băneşti, şi rata acesteia, cu respectarea dispoziţiilor ce urmează". [12]

Regimul juridic al dobînzii prevăzute la art.1 al Ordonanţei este diferit de cel al următoarelor reglementări din cadrul acesteea, deoarece prevede o dobîndă pentru întîrzierea în plata unei obligaţii băneşti, dar nu o dobîndă remuneratorie pentru obligaţia pecuniară purtătoare de dobîndă.

Reglementările de limitare a cuantumului prejudiciului pentru întîrzierea executării obligaţiilor pecuniare urmează să fie substituite de prevederile noului cod civil al României adoptat în 2009 prin Legea 287/2009 [13], care va intra în vigoare conform Legii de punere în aplicare a codului civil. În art.1535, întitulat Daunele moratorii în cazul obligaţiilor băneşti, se prevede:

(1) In cazul în care o sumă de bani nu este plătită la scadenţă, creditorul are dreptul la daune moratorii, de la scadenţă până în momentul plăţii, în cuantumul convenit de părţi sau, în lipsă, în cel prevăzut de lege, fără a trebui să dovedească vreun prejudiciu. În acest caz, debitorul nu are dreptul să facă dovada că prejudiciul suferit de creditor ca urmare a întârzierii plăţii ar fi mai mic.

(2) Dacă, înainte de scadenţă, debitorul datora dobânzi mai mari decât dobanda legală, daunele moratorii sunt datorate în acelaşi cuantum.

(3) Creditorul are dreptul, în plus, la daune-interese pentru orice prejudiciu suplimentar pe care l-a suferit din cauza neexecutării obligaţiei.

Aşadar, reieşind din prevederea alin.2 şi 3 creditorul va avea posibilitate de reparare integrală a prejudiciului suferit, fără limitarea doar la cuntumul dobânzii legale.

În viziunea noastră această poziţie a reformei legislaţiei civile în România este bine venită, deoarece asigură protejarea intereselor şi drepturilor creditorilor prejudiciaţi.

În viziunea noastră această poziţie a reformei legislaţiei civile în România este bine venită, deoarece asigură protejarea intereselor şi drepturilor creditorilor prejudiciaţi.

Dobânda de întârziere trebuie diferenţiată de penalitate. Aceste două categorii juridice uneori sunt confundate, atît natura lor juridică cît şi modalitatea de aplicare. Spre exemplu, explicaţiile date de către Judecătoria Supremă de Arbitraj a Federaţiei Ruse cu privire la aplicarea normelor referitoare la încasarea dobânzii anuale în cazurile de întârziere a executării obligaţiilor pecuniare izvorâte din contracte se evidenţiază

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

poziția că achitarea procentelor anuale în caz de neexecutare a obligațiilor pecuniare reprezintă penalitate.[14] Nu putem fi de acord cu această poziție reieşind din următoarele considerente.

În primul rând, după natura sa, clauza penală reprezintă un mijloc de garantare a executării obligațiilor, cât şi o sancțiune pentru neexecutarea acesteia. Caracterul de mijloc de garantare reiesă din prevederea alin.1 al art.624 Cod civ., care stipulează "Clauza penală (penalitatea) este o prevedere contractuală prin care părțile evaluează anticipat prejudiciul, stipulînd că debitorul, în cazul neexecutării obligației, urmează să remită creditorului o sumă de bani sau un alt bun." Aşadar, clauza penală constituie o evaluare convențională şi prealabilă a eventualelor prejudicii pe care debitorul va fi obligat să le plătească în cazul neexecutării prestației la care s-a îndatorat.[15] În acest sens, penalitatea apare nu numai în calitate de stimulent pentru debitor de a-şi executa obligația, dar şi în calitate de sancțiune ca modalitate a răspunderii juridice civile pentru neexecutarea obligației.

La rândul său dobânda de întârziere nu este un mijloc de garantare a executării obligației, ci reprezintă doar o modalitate de răspundere pentru neexecutarea la timp a acesteia. Adică, dobânda de întârziere este privită ca sancțiune pentru neexecutarea obligației, fapt caracteristic şi clauzei penale, dar prima nu reprezintă un mijloc de garantare a executării obligației, ceea ce este caracteristic clauzei penale.

În al doilea rând, este necesar de menționat că penalitatea se aplică oricărei obligații, indiferent de natura acesteia. În timp ce dobânda de întîrziere se aplică doar obligațiilor pecuniare. Prin obligație pecuniară se înțelege îndatorirea debitorului de a transmite creditorului o anumită sumă de bani. În acest sens civilistul francez, Jean Carbonnier evidenția că obligația pecuniară se defineşte exclusiv prin prezența monedei, iar obligația în natură se caracterizează prin absența monedei. [16] Totodată trebuie să subliniem că izvorul unei obligații pecuniare poate fi legea, contractul sau alte acțiuni licite, precum şi cele cauzatoare de daune.

Altă diferență poate fi dedusă din prevederile alin.1 al art.626 Cod civ. care prevede "creditorul nu poate cere concomitent executarea prestației şi plata clauzei penale dacă nu sînt stipulate penalități şi pentru cazul în care debitorul nu execută obligația în modul corespunzător, mai ales pentru cazul neexecutării la timp a obligației." Această prevedere vine încă o dată să confirme că penalitatea este, în primul rând, un mijloc de garantare a executării obligației, şi doar în plan secundar presupune o sancțiune. La rândul său calcularea dobânzii de întârziere nu exonerează debitorul de executarea obligației principale, debitorul fiind obligat astfel,

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

să transmită atât suma de bani inițială (capitalul), cît şi dobânda de întârziere.

În al patrulea rînd, o distincție, mai mult teoretică decât practică, ar fi posibilitatea stabilirii clauzei penale printr-un alt bun decât banii, această distincție reiesă din prevederile alin.l al art.626 Cod civ. care stipulează că „… debitorul, în cazul neexecutării obligației, urmează să remită creditorului o sumă de bani sau un alt bun." Dar dobânda de întârziere poate fi calculată doar în bani, căci natura obligației este doar pecuniară.

Altă distincție constă în faptul că în cazul aplicării dobânzii de întârziere nu pot fi aplicate prevederile cu privire la stingerea obligației principale ca rezultat al forței majore sau a imposibilității de executare.[17] Banii sunt bunuri de gen, adica înlocuibile, ceea ce ar însemna că obligația de a le transmite nu se stinge prin pieirea lor. Astfel, dacă obligația pecuniară principală nu se stinge în rezultatul forței majore sau a lipsei de vinovăție, nici obligația cu privire la dobânda de întârziere nu se stinge în urma acestor fenomene, fapt care vine încă o dată să sublinieze caracterul distinct al naturei acestei categorii juridice.

Altfel trebuie să fie privită situația în care există stipulată în lege sau contract penalitatea pentru neexecutarea obligației. Astfel, în cazul în care obligația, alta decât cea pecuniară sau care are în calitate de obiect material bunuri fungibile, se stinge în rezultatul forței majore sau a imposibilității de executare, clauza penală nu urmează să fie plătită, deoarece şi obligația principală este stinsă. Totuşi în cazul existenței obligației pecuniare sau când obiectul material sunt bunurile fungibile cazurile de forță majoră şi imposibilitate de executare nu vor putea fi aplicate nici la clauza penală, deoarece bunurile respective nu pier, şi, prin urmare, obligația nu se stinge până la executare, compensare, consemnare etc.

Deci, putem face următoarea concluzie: pentru neexecutarea obligațiilor pecuniare poate fi aplicată atât dobânda de întârziere, cât şi penalitatea. Astfel, în cazurile obligației pecuniare forța majoră sau imposibilitatea de executare nu pot fi operate pentru stingerea obligației şi, prin urmare, nici pentru dobânda de întârziere sau penalitate. Dar în cazul altor obligații decât cele pecuniare, dacă acestea au fost stinse ca rezultat al forței majore sau a imposibilității de executare, nici penalitatea nu va poate fi aplicată.

Această concluzie reiesă din specificul obiectului material al obligației, şi anume banii, care prin natura lor nu pier, ci, invers, au proprietatea de a se înmulți.[18]

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

În practica judiciară rusă, precum şi în literatura de specialitate, se menţionează că dobânzilor de întârziere le sunt aplicabile regulile cu privire la reducerea clauzei penale. Astfel, hotărîrea explicativă a Plenului Curţii Supreme de Justiţie şi a Judecătoriei Supreme de Arbitraj a Federaţiei Ruse din 8 Octombrie 1998 № 13/14 cu privire la aplicarea prevederilor Codului civil a FR referitoare la încasarea procentelor pentru folosirea banilor altor persoane, se menţionează că "instanţa de judecată, ţinînd cont de caracterul compensatoriu al procentelor, poate reduce cuantumul acestora în condiţiile art.333 Cod civ. a F.R.". Corespondentul acestui articol în legislaţia RM este art.630 Cod civ. întitulat "Reducerea clauzei penale", care stipulează că "în cazuri excepţionale, luându-se în considerare toate împrejurările, instanţa de judecată poate dispune reducerea clauzei penale disproporţionat de mari."

Dorim să subliniem că acest articol cît şi corespondentul acestuia din legislaţia rusă se referă doar la clauza penală şi nicidecum la dobânzi. Hotărîrea explicativă menţionată mai sus încearcă, în mod neîntemeiat, prin analogie să aplice aceste prevederi şi dobânzii de întârziere. În acest sens civilistul rus M.I. Braghinschii în comentariul făcut la art.226 Cod civ. a URSS din 1964 subliniază că dobânda de întârziere nu reprezintă o varietate a penalităţii, şi se include în conţinutul datoriei. Din aceste considerente dobânzii de întârziere nu i se pot aplica regulile cu privire la reducerea clauzei penale.[19] Totodată autorul rus menţionează că nu pot fi aplicabile nici regulile cu prvire la termenul de prescripţie extinctivă. În acest sens urmează să evidenţiem faptul că în conformitate cu prevederile art.267 Cod civ. a RM "Termenul general în interiorul căruia persoana poate să-şi apere, pe calea intentării unei acţiuni în instanţă de judecată, dreptul încălcat este de 3 ani". Totodată art.268 lit "a" Cod civ. a RM stabileşte termen special de prescripţie de 6 luni pentru încasarea penalităţii. Prin urmare, dobânzii de întârziere trebuie să-i fie aplicat termenul de prescripţie de 3 ani, iar clauzei penale termenul de 6 luni. Această constatare reprezintă imperativul legalităţii, care trebuie să fie aplicat întocmai de către instanţele de judecată, căci ar fi absolut neîntemeiat să încercăm să aplicăm unele norme imperative ale legii prin analogie, în special în situaţia în care fiecare din categoriile juridice menţionate reprezintă instituţii distincte cu particularităţile sale proprii.

În concluzie dorim să subliniem că analiza particularităţilor dobânzilor legale, reglementate de legislaţia Republicii Moldova, în literatura de specialitate autohtonă este insuficient cercetată. În cadrul efectuării unor studii cu privire la acest subiect este absolut necesar de a

PALAMARCIUC, v., (2011) MONEY INTEREST, Jurnalul de Studii Juridice, Year VI, Supplimentary Issue, pp: 181-193

reţine că această categorie juridică este una distincă şi manifestă particularităţile sale.

REFERENCES

Creţu, I., (2006) Dispoziţii generale cu privire la executarea obligaţiilor, cartea III, art.585, în *Comentariul Codului civil al Republicii Moldov*a, vol.II, ediţia a II-a, p.109-110, Chişinău, Editura ARC,

Alexandrescu, D., (1926) *Principiile dreptului civil român*, Bucureşti, vol.III.

Băcanu, I., (2000) *Regimul juridic al dobânzilor*, Lumina-Lex

Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.26 din 25 ianuarie 2000;

Braghinschii, M.I., Vitreanschii, V.V., (2005) *Dogovornoie pravo, Obsie Polojenia* ediţia a 2-a "Ctatyt", Moscova

Creţu, I., (2006) Clauza penală, cartea III, art.624, în *Comentariul Codului civil al Republicii Moldova*, vol.II, ediţia a II-a, Chişinău, Editura ARC,

Roşioru, F., (2003) Natura juridică a datoriilor de valoare, *Revista de Drept Privat*, anul III, Nr.4, editura "Cartdidact", Chişinău

Braghinschii, M.I., Vitreanschii, V.V., (2005) *Dogovornoie pravo, Obsie Polojenia*, ediţia a 2-a "Ctatyt", Moscova

www.bnm.md